

PÜRİTENLİK VE AMERİKAN SİYASİ HAYATI
PURITANISM AND AMERICAN POLITICAL LIFE

Öğr. Gör. Hakan YILMAZ

Selçuk Üniversitesi Kadınhanı Faik İçil Meslek Yüksekokulu

ÖZET

Din ve siyaset tarih boyunca birbirini etkileyen iki kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Amerika Birleşik Devletleri'nin temeli olan kolonilerin kurulmasından günümüze din, Amerikan kültürünü şekillendirmede önemli rol oynamıştır. Çoğunlukla Amerikan kolonilerinden New England kolonisine İngiltere'deki baskılardan kaçarak gelen ve burada kendilerinin inançları doğrultusunda yaşama fırsatı bulan guruplardan Püritenler, yeni devletin kurulmasında ve siyaset kurumlarının oluşmasında etkili olmuşlardır. Bu etki günümüzde bile varlığını çeşitli şekillerde göstermektedir.

Bu çalışmada Püritenlerin Amerikan siyasi hayatına etkileri ortaya konmaya çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Püritenler, ABD Siyaseti, Sözleşme Teolojisi, Seçilmişlik Düşüncesi

ABSTRACT

Religion and politics are two concepts that we come accros has influenced each other throughout history. Religion has played an important role in shaping the American culture since the establishment of colonies which were the bedrock of the United States. The Puritans, who mainly came from England escaped from pressures and had a chance to live here in their beliefs were influential in shaping the new state and political institutions. Even today, this effect shows its existence in various forms.

In this study, the influence of Puritans on American political life will be tried to put forth.

Key Words: Puritans, US Politics, Covenant Theology, Election

GİRİŞ

Amerika’da din ve siyaset, Avrupalıların buraya koloniler halinde yerleşmelerinden günümüze değin birbiriyle ilintili iki kurum olarak karşımıza çıkmaktadır. Göçmenler Amerika’ya, dini ve siyasi baskılar, daha iyi bir ekonomik düzeye gelme isteği ve serüven duygusu gibi çeşitli nedenlerden gelmişler ve koloniler kurmuşlardır. Din, çoğu göçmenin buraya gelmesinde başlıca motive edici güç olmuştur. Bu güç sonrasında kolonilerin bağımsızlığa ve daha sonra birleşerek yeni bir ülke kurmalarında etkili olmuştur. Kuruluşlarından bağımsızlıklarına kadar geçen sürede Amerikan kolonileri Britanya İmparatorluğunun bir parçası olmuş, ancak krallık kolonilerin iç işlerine çoğunlukla karışmamıştır.¹

Amerika’da dini yapıyı bilmeden siyaseti anlamak kolay değildir. Günümüze değin din, siyaset ve kültürün birbirleriyle olan ilişkisi Amerika’yı şekillendirmiştir. Koloni döneminden bu güne kadar din, Amerikan kültürünü şekillendirmede önemli rol oynamıştır.² 2014’te yapılan bir araştırmaya göre Amerikalıların % 89’u Tanrıya veya bir yaratıcı varlığa inanmaktadır, bunun yanında % 53’lük kesim dinin kendi hayatlarında çok önemli bir yere sahip olduğunu belirtmiştir.³ Dinin hayatlarındaki yeri bu kadar önemli olan bir toplumda siyasetin dini referans almadan veya dindar kesimin ihtiyaçlarını dikkate almaksızın şekillenmesi imkânsızdır. Fransız tarihçi ve düşünür Alexis de Tocqueville ABD’ye yapmış olduğu seyahatten sonra yazdığı “*Amerika’da Demokrasi*” adlı eserinde Hıristiyanlık ve Amerikan kimliği arasında çok yakın bir ilişkinin olduğunu söylemiştir. O’na göre din, Anglo-Amerikan toplumunu ortaya çıkartmış, ulusun bütün alışkanlıkları ve vatanseverlik duygusuyla karışarak topluma güç vermiştir.⁴

Amerikan toplumunda dini sosyal yapıyı şekillendiren şey çoğunlukla denizaşırı göçler olmuştur. Bu kıtanın Avrupalılar tarafından keşfi ve sonrasında buraya gelip yerleşen nüfus, berberlerinde dini kimliklerini de getirmiştir. 17. yüzyıl boyunca çoğunluğu Britanya olmak üzere, Fransa, Hollanda, Almanya, Belçika, İsveç, Finlandiya ve İspanya’dan göç eden çok çeşitli topluluklar, Kuzey Amerika’nın Atlantik Okyanusu sahili boyunca yerleşim yerleri kurmuşlardır. Buraya gelen guruplar genellikle çiftçi, esnaf, zanaatkârlardan oluşan orta sınıf

¹ Richard A.Haris, Daniel J.Tichenor, *A History of the U.S. Political System: Ideas, Interests, and Institutions Vol I*, California, ABC CLIO,2009, s. 99

² Robert B.Fowler,v.d., *Religion and Politics in America: Faith,Culture,and Strategic Choices*, Colorado, Westview Press,2010, s.12

³ <http://www.pewforum.org/2015/11/03/u-s-public-becoming-less-religious/> s.1 06/12/2017

⁴ Lee Marsden, *For God’s Sake: The Christian Right and US Foreign Policy*,NewYork.,Zed Books, 2008 s.13

ve vasıfsız işçilerden oluşmaktaydı. Britanya'dan gelenler önceleri yoğun olarak New England ve Virginia bölgelerine yerleşmiş, daha sonra ise buranın güneyi ve batısına doğru yayılarak ileride A.B.D.'yi oluşturacak olan 13 koloniyi kurmuşlardır. Yenedünya dedikleri bu toprakları dolduran Avrupalılar farklı Hıristiyan geleneklerine sahiptirler. İngilizler, Anglikanlar, bağımsızlar, Puritenler ve Kuveykır'lardan oluşmaktaydı. Fransız Katolikleri ve Huguenotları, İspanyol Katolikleri, İsveçli ve Alman Luteryenler, Hollandalı Kalvinciler ve az sayıda diğer dinlere mensup kişileri bu Yeni Dünyanın yeni misafirleriydi.⁵

İçişlerinde imparatorluktan bağımsız olan Amerikan kolonileri din ve yönetim konusunda farklı uygulamalar arz etmekteydi. Bunların bazılarında yönetim insanları tek bir kiliseye itaat etmeye zorlarken, din alanına karışmayan koloniler de mevcuttu. Güney koloniler genellikle Anglikan kilise yapılanması dolayısı ile Britanya İmparatorluğuna bağlı resmi bir kilise yapısını benimserken, New England kurumları Püriten geleneğe bağlı yapılarıyla imparatorluktan bağımsız bir görüntü sergilemekteydi. Bu kolonilerin bir kısmında insanlar tek bir resmi kiliseye itaat etmeye zorlanırken, bir kısmında yönetim, dini tamamen insanların vicdanlarını ilgilendiren bir konu olarak görmekteydi.⁶

Buraya göç edenlerin çoğunluğunun Birleşik Krallık vatandaşı olması, yeni kolonilerin ezici çoğunluğunun Protestan olması sonucunu doğurmuştur. Avrupa'da tasvip görmeyen, hatta baskılara maruz kalan dini akımlar kendilerini bu topraklarda rahatça ifade ve ibadetlerini serbestçe icra etme imkânı bulmuşlardır. Bunun doğal sonucu olarak Hıristiyanlar bu topraklarda oldukça yüksek bir sayıya ulaşmışlardır.

Amerika'da din ve siyasi hayat arasındaki ayırım 1791 tarihinde anayasaya yapılan bir ekleme ile (İlk Tadil- *First Amendment*) sağlanmıştır. Bu ek maddelerin ilki olan "Dini Tesis ve Din Hürriyeti" maddesine göre " *Kongre, bir dinin tesis edilmesine ilişkin veya serbest ibadeti yasaklayan...herhangi bir yasa yapmayacaktır*"⁷, yani devletin resmi bir dini yoktur, aynı zamanda devlet herhangi bir dinin ibadetine de yasaklama getiremez. Bu kanun maddesi ile devletin resmi bir kilisesinin olması ve belli bir mezhebi desteklemesinin de önü kesilmiştir. Devlet veya federal hükümet herhangi bir dini desteklemek üzere veya bir dini diğerine tercih edecek şekilde yasa yapamaz. Kişiyi kiliseye zorla gönderemez veya kiliseye giden kişinin gitmesini yasaklayamaz, bunun yanında kişiye bir inançla ilgili lehte veya aleyhte söz

⁵ R. Murray Thomas, *God in the Classroom: Religion and America's Public Schools*, Connecticut, Praeger Publishers, 2007, s.23

⁶ Orçun İmga, *Amerika'da Din ve Devlet*, Ankara, Liberte Yayınları, 2010, s.84,85,86

⁷ <http://turkish.turkey.usembassy.gov/media/pdf/abd-anayasasi.pdf> s. 36 28/04/2016

söylemesine zorlayamaz. Herhangi bir dini faaliyet ya da kuruluşu desteklemek veya dini öğretmek ve uygulamak amacıyla herhangi bir miktarda vergi alınamaz. Devlet veya federal hükümet açık ya da gizli olarak herhangi bir dini örgütün veya gurubun faaliyetlerine katılamaz.⁸

Kilise ve Devlet Ayrılığı (separation of church and state) Amerikan sisteminde devlet ve dini kurumların birbirinden bağımsız tutulması anlamına gelen bir kavramdır. Bu kilise devlet ayrılığının amacı dini ve dünyevi alanlar arasındaki sınırın devlet tarafından korunmasıdır.

Amerika'daki çeşitli Protestan mezheplerini devletin etkisinden korumak ve çok çeşitli dini guruplara eşit mesafede olmak amacıyla bu ayrılık tesis edilmiştir.⁹ De Tocqueville, kilise-devlet ayrılığının, dini kurumların siyasal kurumlardan tamamıyla farklı kaldığı Amerikan sistemine güç verdiğini düşünüyordu. Bunun yanında De Tocqueville, dinin devlet gücünden ayrılmasının demokrasinin bir gereği olduğunu düşünmüş, uygarlığın iki unsuru olan din ve özgürlüğün Amerika'da uzlaşmış oluşunu belirtmiştir.¹⁰

Devletin dine müdahil olmaması, dinin Amerikan toplumu üzerindeki etkisinin azalmasına değil, aksine artmasına yol açtığı söylenebilir. Kilise ve din adamları toplum hayatında bağımsız ve güçlü bir konuma gelirken Amerikan liberalizmi ve demokrasisi dini özgürlükler ve geleneklerle zenginleşmiştir.¹¹

1. Devletin Şekillenmesinde Püriten Etki

Amerikan koloni döneminin, Amerikan kültürü, dini öğretileri, devlet kurumları ve toplumun şekillenmesindeki payı büyüktür. Yeni devletin oluşmasındaki en önemli etki dini inançlar ve sosyal davranışların bir karışımı olan Püritenlik olmuştur. Amerikan Bağımsızlık Savaşı (1775-1783) sırasında Amerikan vatandaşlarının % 75'i Püritenlerden oluşuyordu. Geri kalan nüfusun yarısından çoğu ise Kalvinist guruplara mensuptu. Püritenlik yoğunca bulunduğu New England dışındaki güney ve orta kolonilerde de belli bir etkiye sahipti.¹²

⁸ John F. Wilson, "Religion, Government, and Power in the New American Nation", Mark A. Noll, Luke E. Harlow (ed.), *Religion and American Politics: From the Colonial Period to the Present*, New York, OUP, 2007, s. 80, 81

⁹ Orçun İmga, a.g.e. s. 49

¹⁰ Lee Marsden, *For God's Sake: The Christian Right and US Foreign Policy*, New York, Zed Books, 2008 s. 13

¹¹ Richard A. Haris, Daniel J. Tichenor, a.g.e. s. 97

¹² A. James Reichley, *Faith in Politics*, Brookings Institution Press, Washington, D.C. 2002, s. 54

Reform Hareketi sonrasında Avrupa’da kendini gösteren Protestan akımlar sonucu İngiltere’de ortaya çıkan bazı yapılar yönetimle çatışınca önce Hollanda’ya daha sonra Amerika’ya göç etmek mecburiyetinde kalmışlar ve burada kendilerine yeni bir dünya kurmuşlardır. İngiltere’den göç etmek zorunda kalan Püritenler birçok kişinin buraya gelmesinde öncü olmuşlardır. En önemlisi Püritenler, Amerikan toplumunu ve siyasal kültürün şekillenmesine neden olan güçlü yurttaşlık kurumları, ulusal misyon fikri ve reformcu içgüdüğü bu kıtanın yeni sahiplerine bırakmışlardır.¹³

İsimlerini “saflık, halislik, temizlik ve katkısızlık” anlamlarına gelen “purity” kelimesinden alan Püritenler, 16.yüzyılda İngiliz tutucu Protestanlarının oluşturduğu bir reform hareketidir. “Puritan” kelimesinin anlamı ise ahlaki değerlerden ödün vermeyen, aşırı tutucu ve din bakımından çok katı kimse olarak verilmektedir.¹⁴ Aynı kelime alay edici ve aşağılayıcı şekilde soğuk, sert, bağnaz, yaratıcı olmayan, mizah yoksunu, insan cinselliğinden dehşete düşen ve eğlence düşmanı şeklinde de kullanılmıştır.¹⁵ Bu akımın mensupları, kilise reformu için kilisenin, her türlü Roma-papalık Kilisesi’nin kültüründen temizlenmesi gerektiğini savunmuşlardır.¹⁶ Püritenler kominyon ayininde diz çökmek, kutsal sayılan günleri kutlamak, papazlara özel kıyafetler giydirmek gibi uygulamalardan İngiltere kilisesini "arındırmak" istemişlerdir. Aslında Püritenler, Kutsal metinlerde doğrudan emredilmeyen her şeyi İngiltere'nin dini çıkarmak istemişlerdir.¹⁷ Bunun sonucunda yerleşik düzenin din adamları ve siyasi elitler tarafından zulüm görmüşlerdir. Ülkeyi kendi yaşam tarzları doğrultusunda dönüştürme çabaları hem İngiltere’de iç savaşa neden olmuş, sonrasında da kendileri gibi tasvip edilmeyen dini hareketlere mensup kişilerle birlikte 1600’lerde gemilerle Amerika’ya göç etmişlerdir. Amerikan kolonileri başta farklı mezhep gruplarını barındırmasına rağmen gruplar Püritenlere kucak açmış, onların görüşlerinden etkilenmişlerdir. Kolonilerin önde gelen entelektüelleri Püriten rahipler olmuştur.¹⁸ Püriten hayat biçimi, model olarak Amerika’daki kolonilerin kuruluşuna ve şekillenmesine katkıda bulunmuştur.¹⁹ Bu anlamda Puritenlerin yoğun olarak yaşamış olduğu New England kolonisi

¹³ Robert B.Fowler,v.d., *a.g.e.* s. 12

¹⁴ <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/turkish/puritanical?q=puritan> 06/12/2017

¹⁵ John M. Murrin, Religion and Politics in America from the First Settlements to the Civil War (ed) Mark A. Noll, *Religion and American politics: From the Colonial Period to the 1980s* , Oxford University Press, New York 1990,s.19

¹⁶ Ekkehard Mühlenberg, *Epochen der Kirchengeschichte, 2. , überarbeitete Auflage*, Quelle & Meyer Verlag, Heidelberg 1991, s. 251 aktaran Ali Rafet Özkan, *Amerikan Evanjelicleri Baptistler*, IQ Kültür Sanat, İstanbul, 2005,s.14

¹⁷ Mark A. Noll, *Protestants in America*, Oxford University Press, New York 2000,s.32

¹⁸ Robert B.Fowler,v.d., *a.g.e.* s. 12

¹⁹ <https://www.britannica.com/topic/Puritanism> 06/12/2017

Jean Kalvin'in Cenevre'de kurduğu teokratik devlet modeline benzediğinden ayrı bir öneme sahiptir. Dini hayatın, ferdi, kiliseye ait, politik ve sosyal düzenine ilişkin bütün boyutlarını göz önüne alarak ve Kutsal Kitap emirlerini referans alarak bu sistemi kurmuşlardır.²⁰

Amerikan siyasi geleneğine Püriten düşüncesindeki üç unsur etki etmiştir. Bunlar Sözleşme (Ahit) Teolojisi, insanın günahkârlığı ve seçilmiş insanlar düşüncesidir.

1.1. Sözleşme (Ahit) Teolojisi

Püriten anlayışın temelini oluşturan teolojik yaklaşımların en önemlisi sözleşme (ahit) teolojisidir. Püriten düşüncenin toplumsal örgütlenme ilkesi, sözleşmedir. Sözleşme Her iki tarafa da yükümlülükler koyan anlaşma anlamına gelir. Kutsal kitapta geçen ahitleşmelerden birisi de Tanrı ve İbrahim peygamber arasında geçen ahitleşmedir. İbrahim ve Tanrı'nın birbirlerine karşı yükümlü olduğu bu ahitte Tanrı İbrahim'in varislerini ve İsrail halkını kutsayacak buna karşılık İbrahim de Tanrının işini yapacak, O'na çalışacaktı (Yaratılış 12:3).²¹ Yoruma göre bu yükümlülük İbrahim'e emredilmemiş ancak Tanrı'yla bilinçli bir anlaşma yapılmıştı. Anlaşmaya göre İbrahim Tanrı için belirli şeyler yapacak buna mukabil Tanrı da karşılığını verecekti. Bu sözleşmeden Püritenlerin çıkardığı sonuç: Sözleşme zorla değil gönüllü bir anlaşmaydı, Tanrının yükümlülüğü kutsama idi, kişiler burada daha değerli olan bir şey için elindeki imtiyazdan vazgeçmekteydi. Tanrı sözleşmede hem taraf, hem de düzenleyen adına kefil olmaktadır.²²

Püritenler ahit modelini tüm insani kuruluşlara genişletmiştir. Bu anlaşma şekliyle kilise yeniden tanımlanmıştır. Kilise belirli bir coğrafyada otorite sahibi olan bir kurum olmaktan ziyade kurtuluş için seçilmiş olanların yani tanrının aracılığını yapma görevini kabul eden, karşılığında da ebedi kurtuluş sözü alan kişilerin topluluğudur.²³ Püritenlerin benimsediği "sözleşme teolojisi", "kralların ilahi hakları" doktrinine de karşıdır. Püritenlere göre siyasi liderler yetkilerini doğrudan Tanrıdan almıyorlardı; bunun yerine Tanrıyla sözleşen topluma dayanan hükümet modelini destekliyorlardı. Püriten kiliseler kendini yöneten cemaate ait özerk kiliselerdi. Bu cemaat geleneği, kendi kendini yöneten cemaat yapısına benzer bir geleneğin oluşumuna zemin hazırladı. Yönetime herkes katılamıyordu. Sadece dini olarak

²⁰ Ali İbra Güngör, *Hıristiyanlıkta Püriten Anlayış ve Etkileri*, Dini Araştırmalar, Cilt 7, Sayı 21, ss.7-26, Ankara, 2005

²¹ Kutsal Kitap, Eski ve Yeni Antlaşma, Kitabı Mukaddes Şirketi ve Yeni Yaşam Yayınları, Seul 2011, Yaratılış 12:3

²² Kenneth D. Wald, Allison Calhoun-Brown, *Religion and Politics in the United States*, Rowman & Littlefield Publishers, New York, 2011, s. 41

²³ Kenneth D. Wald, Allison Calhoun-Brown, a.g.e. s. 42

seçilmiş kabul edilen kilise üyeleri katılabilirdi. Kilise üyesi olabilmek için ise kişi kilise liderlerini kendisinin kurtulmuşlardan olduğuna ikna etmesi gerekirdi ki bu nüfusun küçük bir bölümüne tekabül ederdi. Bu yapı daha sonraları kendi kendini yöneten bir devlet yapısına dönüştü.²⁴ Koloniciler ve kral arasındaki ilişki tanrı otoritesinde imzalanmış bir anlaşma ise kontratın şartları ilahi otorite tarafından üstlenilmiş demektir. Vatandaşlar yöneticiye sadık kalmakla yükümlü iken yöneticiler sorumluluk duygusuyla hareket etmeleri gerekirdi. Koloniciler anlaşmayı ihlal edeni zorba olarak gördükleri için buna karşı gelmenin meşru olduğunu hatta dini bir yükümlülük olduğuna inanıyorlardı. Kayıtsız şartsız krala itaat edilmesi gerektiğini savunan düşünceye karşı Püritenler karşılıklı yükümlülüğü savunmaktaydılar. Sözleşme fikri Kolonicilerin Büyük Britanya'ya olan bağlılıklarını sorgulamalarında sonra da Bağımsızlık Savaşıyla kopmalarında etkili olmuştur. Sözleşme toplum hayatına genişletildiğinde yönetim için temel oluşturuyordu. Püritenlerin bir kolu olan Pilgrimler (nonconformist, seperatist-ayrılıkçı) Amerika'ya gittikleri Mayflower gemisinde Tanrının kutsaması karşılığında Yeni Dünyada İncil'e dayalı kutsal bir devlet kurmak için anlaşma yapmışlardı. Atlantik Okyanusu'nu geçerken Püritenler kendilerini o dönemin Tanrıyla ahitleşen yeni İsrail halkı, Amerika'yı kendilerine vaat edilmiş topraklar, İngiliz yönetimini de İsrailoğulları'nı Mısırdan çıkararak Firavun olarak görüyorlardı. Ahit özgürce yapılan bir sözleşme olduğu için Amerikan Anayasası 13 eyaletin halkına sunuldu. Kutsal ahite göre insanlar eğer kabul ederlerse tanrının kutsamasını vaat ederken benzer şekilde Anayasa, A.B.D. halkına "adalet, düzen, refah ve özgürlük" vaat ediyordu. Çoğu Amerikalı, vatandaşların vazgeçilmez olan hakları ve özgürlüklere saygı duyan hükümetlere sadakatle bağlıdırlar ancak, Bağımsızlık Bildirgesi'ndeki temel özgürlükleri çiğneyen hükümetlere karşı gelme hakkına da sahiptirler. Vatandaşlar ve yöneticiler arasında, yöneticilerin uymaması durumunda anlaşmanın geçersiz hale gelmesi olan koşullu bağlılık fikri Amerikan siyasi düşüncesinin temel taşlarından biridir. Bu durum sözleşme teolojisinin bir yansımasıdır.²⁵

1.2. İnsanın Günahkârlığı Fikri

Püritenliğin bir başka yönü de Bağımsızlık Savaşından sonra siyasi yapıyı etkilemiştir. İnsanı özünde günah işlemeye meyilli kabul eden bir anlayışa sahip olmaları nedeniyle yönetim ilkelerini yönetim gücü olan insana güvenmeme üzerine inşa etmişlerdir. Hükümeti kontrol altında tutmak için yetkiyi tek elde toplamamış birbirini denetleyen üç parçaya bölerek bir kontrol mekanizması kurmuşlardır. Bunun sonucu olarak da Birleşik Devletler başkanı yetki

²⁴ Robert B.Fowler,v.d., a.g.e. s. 13

²⁵ Kenneth D. Wald, Allison Calhoun-Brown, a.g.e. s. 42

bölünmesinin üstesinden gelmek için ortak amaçlar uğruna yönetimin tüm kurumlarını seferber etmek, bir uzlaşa sağlamak durumundadır. Devleti kuran kişilerin böyle bir mekanizma koymalarının izlerini reform teolojisinde görmek mümkündür. Püritenlere göre Âdem tanrıya karşı günah işlemenin bedeli olarak ölümlü sonuçlanan sıkıntı ve acı dolu bir hayata karşılık ebedi mutluluğu kaybetmiştir. İnsanoğluna iyilik ve kötülük arasında seçim yapması istenirse, insanın hep kötülüğü seçme eğiliminde olacağına inanan Püritenlere göre sadece Tanrının seçimi ile kurtuluşa erenler (seçilmişler) Tanrının inayetine kavuşabilir, geri kalanlar ise dünyada günahkâr olacaklar ve sonrasında ebedi azaba uğrayacaklardır. İnsan doğası doğuştan günahkâr ve bozulmuştur. Bu görüşe göre, hükümetler yanılabilen ölümlülerin eseri olduğuna göre, hiçbir hükümetin doğrulukla hareket etmesi beklenemez. Tam tersine, kendisini oluşturanların günahkârlığını yansıtan bir hükümet, yetkisini aşmaya meyilli olacaktır. Bu koşullar altında, hükümetin gücü sınırlı olmalıdır. Başka bir deyişle, hukuktan veya anayasadan kaynaklanan hiçbir yetki insan erdemine bırakılamaz. Bunun yanında hükümet kurtuluş için seçilmemiş kişilerin de eline geçebilir. Bu durumda sistem yönetenin tasarrufuna bırakılmamalıdır.²⁶

Püritenlerin, kamu yararı için kişisel günahları engelleme mantığı da Amerikan toplum yapısı için önemli olmuştur. Püriten öğretiyeye göre özgürlük, kişinin hoşuna giden şeyi yapma hakkı değil iyi ve doğru olan şeyi yapabilmektir. Toplumu yıkabilecek insani dürtülerin engellenmesi gerekirdi. Püritenler toplumun temel rolünün bireyi yetiştirmek ve günahlardan alıkoymak olduğuna inanıyorlardı. Dul kadınlar ve yetimlere bakmak önemli idi. İnsanların istikrarsızlıklarından etkilenmemesini sağlamak cemaat için bir görevdi. Dini geleneklere bağlı güçlü cemaatler bireyselleşme tehlikesine cemaat üyeleri arasında sıkı bir dayanışma yaparak karşı koyabilirdi. Bugün bile Amerikalıların sık olmasa da cemaate devam etmesinin sebebi bu olabilir.²⁷

1. 3. Seçilmişlik Düşüncesi ve Tepedeki Şehir

Amerika'nın kuruluşunda dini baskıdan kaçarak yeni bir yere yerleşmek isteyen Püritenlerin etkili olduğunu daha önce belirtmiştik. Püritenler burada kendi dünya düzenlerini kurup bu düzeni diğer toplumlara da taşımak istemişlerdir. Püritenlere göre yeni topraklar sadece dinlerini serbestçe yaşadıkları bir yer değil, Yeni İsrail'leri yani vaat edilmiş toprakları idi. Tanrı'nın tıpkı Eski Ahitte İbrahim Peygamberi kendi iradesiyle, kendi amacı doğrultusunda

²⁶ Kenneth D. Wald, Allison Calhoun-Brown, a.g.e. s. 46-47

²⁷ Robert B.Fowler, v.d., a.g.e. s. 13

seçmesi gibi kendilerinin de seçilmiş bir toplum olduğuna inanıyorlardı. Eski Yahudilerin seçildiği gibi, Püritenler de Tanrı tarafından insanlığı kurtarmak görevi ile seçilmişlerdi. Eğer bu vahşi doğada “Tanrının Yeni İsrail’ini” kurmayı başarabilirlerse, dünyanın geri kalanı inananların nasıl bir kutsanmayla ödüllendirildiğini görecektir. Püritenler kendilerinin tanrı tarafından bu topraklara gönderilmiş kişiler olduğuna inanıyordu.²⁸ Püriten hareketi en iyi şekilde temsil eden lider Massachusetts kolonisinin ilk valisi John Winthrop, 1630’da Arbella gemisi ile Atlantik Okyanusunu geçerken, tarihe geçen vaazında Massachusetts yerleşim bölgesinden milletleri aydınlatmak için ışık saçan “tepedeki ev” diye bahsetmiştir. Dünyanın gözünün, kendilerini Tanrının hizmetkârları olarak nitelendiren Püritenlerin üstünde olacağını ifade ederek bu kolonide yaşayanları Massachusetts’i "örnek Hıristiyan şehri" haline getirmek için uyarmıştır.²⁹

Amerika Birleşik Devletleri’nin kurulmasından bu yana Amerikalılar, dünya genelinde sosyal adalet ve özgürlük yaymanın kendilerinin görevi olduğuna inanmaktadır. Bu ilahi görev duygusu, Amerikan kültürüne derinden yer etmiştir ve Amerikan halkının değerleri ve tutumları üzerinde büyük bir etki yaratmıştır. Dünya’ya örnek olmak, rehberlik etmek gibi amaçları olan “Misyon- Görev” duygusu, Püritenlerin önceden belirlenmiş kader anlayışına dayanmaktadır. Bu toplumun kaderinin Hıristiyanlık ruhunu yaymak ve dünyanın günahkâr insanlarını kurtarmak olduğuna inanmışlardı. Daha sonraları Amerikalılar görev duygularını kendi ülkeleriyle özdeşleştirdi. Ülkenin dış politikasında bunu görmek mümkündür. Çoğu Amerikalı, Amerika Birleşik Devletleri’nin dünyaya bir yol gösterici, Tanrı’nın isteği doğrultusunda, dünyanın bütün halklarına demokrasi ve özgürlüğü yaymakla görevli olduğuna inanmaktadırlar. Bu açıdan bakıldığında Birleşik Devletlerin siyasi müdahale, mali yardımlar, hatta askeri baskı yoluyla kendi kültür ve değerlerini diğer birçok ülkeye yaymaya çalışması anlaşılabilir.³⁰

Amerika’da ülkenin batısına doğru genişleme politikası denen “manifest destiny” (Amerikalıların bu toprakları diğerlerinden almalarının Tanrının emri olduğuna inanılan görüş). Abraham Lincoln’un ulusal birliği sağlama çabaları, Woodrow Wilson’un “dünyanın demokrasi için güvenli bir yer haline getirilmesi” arayışı, John Kennedy’nin “Barış Gönüllüleri” George W. Bush’un yabancı topraklarda “ülke inşa etmesi” Amerikalıların

²⁸ Kenneth D. Wald, Allison Calhoun-Brown, a.g.e. s. 52, Robert B.Fowler,v.d., a.g.e. s. 13

²⁹ Mark A. Noll, a.g.e. s.38

³⁰ Ning Kang, *Puritanism and Its Impact upon American Values*, Review of European Studies, Vol.1, No.2, December 2009, s.150-151 <http://www.ccsenet.org/journal/index.php/res/article/view/4585/3924> 06/12/2017

bilinçaltındaki özel bir misyon duygusuna ve kadere sahip olması, Puritenlerin mirası olarak değerlendirilebilir.³¹

SONUÇ

New England'a yerleşen Püritenlerin inançları Amerika'nın sonraki gelişimi üzerinde en önemli etkiye sahip olmuş ve sonraki yüzyıllarda Amerikan düşüncesini ve uygulamalarını şekillendirmeye devam etmiştir. Amerikan siyasi geleneğine Püriten düşüncesindeki üç unsur etki etmiştir. Bunlar Sözleşme (Ahit) Teolojisi, insanın günahkârlığı ve seçilmiş insanlar düşüncesidir. Bu doktrinlerin her biri Püriten düşünürler ve takipçileri tarafından siyasi alanda uygulanmıştır. Sözleşme teolojisi, Amerikalıların hükümetlerine hangi koşullar altında itaat etmeleri gerektiğine karar vermelerine yardımcı olmuştur. İnsanın günahkârlığı fikri kişinin günah işlemeye meyilli bir tabiatı olduğundan yola çıkarak kontrol mekanizmalarının kurulması yoluyla istikrarlı bir devlet yapısının oluşturulmasını sağlamıştır. Seçilmişlik fikri ise Amerikalılar arasında kendilerinin dünyaya özel bir amaç için gönderildiği inancının yerleşmesine neden olarak bir çeşit milliyetçiliği beraberinde getirmiştir. ABD'nin günümüzde Yeni Dünya Düzeninden, Büyük Ortadoğu projesine, İşgaller ve Askeri müdahalelerden ekonomi operasyonlarına kadar dış siyaset adına yaptığı birçok şeyi anlamak için Amerika'nın değerlerini ve ulusal karakterini büyük ölçüde şekillendiren Püriten mirasın iyi bilinmesi gerekmektedir.

KAYNAKÇA

FOWLER Robert B.v.d., *Religion and Politics in America: Faith, Culture, and Strategic Choices*, Colorado, Westview Press, 2010, s.12

GÜNGÖR Ali İsra Güngör, *Hıristiyanlıkta Püriten Anlayış ve Etkileri*, Dini Araştırmalar, Cilt 7, Sayı 21, ss.7-26, Ankara, 2005

HARIS Richard A., Daniel J.Tichenor, *A History of the U.S. Political System: Ideas, Interests, and Institutions Vol I*, California, ABC CLIO, 2009

İMGA Orçun, *Amerika'da Din ve Devlet*, Ankara, Liberte Yayınları, 2010

KANG Ning, *Puritanism and Its Impact upon American Values*, Review of European Studies, Vol.1, No.2, December 2009,
<http://www.ccsenet.org/journal/index.php/res/article/view/4585/3924> 06/12/2017

³¹ Robert B.Fowler,v.d., *a.g.e.* s. 13

Kutsal Kitap, Eski ve Yeni Antlaşma, Kitabı Mukaddes Şirketi ve Yeni Yaşam Yayınları, Seul 2011, Yaratılış 12:3

MARSDEN Lee Marsden, *For God's Sake: The Christian Right and US Foreign Policy*, New York, Zed Books, 2008

MURRIN John M., Religion and Politics in America from the First Settlements to the Civil War (ed) Mark A. Noll, *Religion and American politics: From the Colonial Period to the 1980s* , Oxford University Press, New York 1990,s.19

NOLL Mark A., *Protestants in America*, Oxford University Press, New York 2000

ÖZKAN Ali Rafet, *Amerikan Evanjelikleri Baptistler*, IQ Kültür Sanat, İstanbul, 2005,s.14

REICHLEY A. James, *Faith in Politics*, Brookings Institution Press, Washington, D.C. 2002

THOMAS R. Murray, *God in the Classroom: Religion and America's Public Schools*, Connecticut, Praeger Publishers,2007, s.23

WALD Kenneth D. , Allison Calhoun-Brown, *Religion and Politics in the United States*, Rowman & Littlefield Publishers, New York, 2011

WILSON John F., "Religion, Government, and Power in the New American Nation", Mark A. Noll, Luke E. Harlow (ed.), *Religion and American Politics: From the Colonial Period to the Present*, New York, OUP, 2007, s.80,81

<http://www.pewforum.org>

<https://www.britannica.com>

<https://dictionary.cambridge.org>

<http://turkish.turkey.usembassy.gov>